

Branimir Mendeš. *Prema suvremenom dječjem vrtiću : pedagoška kretanja i promjene u sustavu ranog i predškolskog odgoja u Hrvatskoj.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2020., 503 str.

Dvije godine nakon što je objavljena knjiga *Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece : od jednogodišnjeg tečaja do sveučilišnog studija* njezin autor Branimir Mendeš objelodanjuje još jedno djelo kojim nastoji upotpuniti prikaz razvoja predškولstva u Hrvatskoj. Riječ je o knjizi *Prema suvremenom dječjem vrtiću : pedagoška kretanja i promjene u sustavu ranog i predškolskog odgoja u Hrvatskoj* u izdanju Hrvatske sveučilišne naklade. Ovaj sveučilišni profesor s Filozofskoga fakulteta u Splitu izazvan je činjenicom da problematika povijesnoga razvoja institucijskoga odgoja u Hrvatskoj nije dovoljno istražena, pa u godini u kojoj se navršava 150 godina organiziranoga predškolskog odgoja u Hrvatskoj donosi svoju novu vrijednu znanstvenu monografiju, svojevrsnu dopunu one iz 2018.

Dugo su se vremena dječji vrtići razvijali kao dio sustava socijalne skrbi i tek su 1948. postali dio sustava odgoja i obrazovanja. S druge strane, dječje jaslice sve do 1980. funkcionirale su kao dio sustava socijalne skrbi ili zdravstvene zaštite. U četiri opsežna poglavlja, obogaćena brojnim slikovnim prilozima, autor prikazuje povijesni razvoj institucijskoga ranog i predškolskog odgoja, odnosno razvojni put dječjih vrtića – od ustanova s naglašenim socijalno-zaštitnim karakteristikama do onih s odgojno-obrazovnom svrhom. Prostorni kontekst istraživanja podrazumijeva granice današnje Republike Hrvatske, a vremenski je obuhvaćeno razdoblje od otvaranja prvih predškolskih ustanova u drugoj polovini 19. stoljeća pa do 2019. godine. Pri istraživanju su proučeni različiti dokumenti (zakoni, programi, programske orijentacije, dopisi i sl.), a kako je riječ o istraživanju povijesnoga problema, autor se služio metodološkim okvirom koji je postavila hrvatska povjesničarka Mirjana Gross (heuristika, kritika izvora, interpretacija, izvješće).

Prvo poglavlje nosi naziv “Prema institucijskom predškolskom odgoju”. Prve predškolske ustanove zapravo su bile socijalnoga karaktera (milosrdni zavodi, nahodišta i dr.), a na našim se prostorima osnivaju u 15. stoljeću. Dugi niz godina odgoj se smještao unutar granica obitelji, no s vremenom se počeo institucionalizirati, pa se javljaju i druge odgojno-obrazovne ustanove (predškolske ustanove, škole, domovi, ustanove za slobodne aktivnosti...). Iako je za prihvaćanje predškolskoga odgoja kao temelja odgojno-obrazovnoga sustava trebalo proći mnogo vremena, danas je takvo mišljenje uvriježeno u većini zemalja svijeta, pa i kod nas. Pored problematiziranja institucionalizacije djetinjstva autor donosi i pregled svjetskih pedagoških djela o predškolskom odgoju.

U drugom se poglavlju razmatra razvoj pedagoških ideja o institucijskom predškolskom odgoju, stoga je i naslovljeno “Pedagoške ideje o institucijskom predškolskom odgoju u hrvatskoj pedagogiji”. U više potpoglavlja objašnjeni su glavni pravci razvoja hrvatske pedagogije, konstituiranje i razvoj predškolske pedagogije (pedagogije ranoga i predškolskoga odgoja), određenje predmeta predškolske pedagogije u djelima na hrvatskom jeziku, konstituiranje predškolske pedagogije kao samostalne

znanstvene i nastavne discipline te znanstveno-istraživački rad u predškolskoj pedagogiji. Predškolska pedagogija kao samostalna pedagojska disciplina razvila se 60-ih godina prošloga stoljeća (iako je prva teorija predškolskoga odgoja Friedricha Fröbela nastala mnogo prije), no danas je sve više u upotrebi naziv pedagogija ranog i predškolskog odgoja, što je uvršteno i u suvremene elaborate studijskih programa ranoga i predškolskoga odgoja na hrvatskim visokim učilištima. Navedeno je u knjizi upotpunjeno opsežnim pregledom razvoja pedagojske misli o institucijskom odgoju djece predškolske dobi u hrvatskoj pedagogiji, kao i kratkim biografijama *lučonoša* hrvatske pedagoške misli, odnosno pedagoga važnih za teoriju i praksu predškolskoga odgoja.

Upravo Fröbelovom koncepcijom institucijskoga predškolskog odgoja u Hrvatskoj, koja je bila prisutna više od sedamdeset godina, autor započinje treće poglavlje, “Koncepcije predškolskog odgoja u Hrvatskoj”. Uz početnu, javljaju se i koncepcija društveno-organiziranoga predškolskog odgoja, nastala uspostavom Federativne Narodne Republike Jugoslavije, te humanističko-razvojna koncepcija iz 90-ih godina prošloga stoljeća, zasnovana na pravima djeteta Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta. Posljednja je koncepcija i najvažnija jer zagovara pravo djeteta na slobodan razvoj, a njezina su načela prisutna i danas.

Zadnje poglavlje, “Institucijski predškolski odgoj u Hrvatskoj i njegove temeljne značajke”, najopsežnije je u knjizi. Ovdje su kontekstualno analizirani različiti sustavi institucijskoga ranog i predškolskog odgoja tijekom prošlosti s obzirom na sljedeće kriterije: temeljna obilježja, pravno reguliranje, programski okvir, provedbeni oblici i vrste ustanova, obuhvat djece te standardi, normativi i oprema. Kriterij obuhvata djece obrazložen je u kraćim crtama jer zbog svoje kompleksnosti, smatra autor, treba biti zasebno istražen i znanstveno argumentiran. Razmatrano područje ovoga poglavlja može biti podloga za daljnja promišljanja o unaprjeđivanju ranoga i predškolskoga odgoja u Hrvatskoj.

Na kraju knjige nalaze se zaključne misli autora, tumač kratica, popis tablica, izvori fotografija i slikovnih priloga, kazalo imena, popis izvora (dva arhivska fonda i 97 različitih dokumenata) i referirane literature (573 bibliografske jedinice) te bilješka o autoru. Vrijedna je to znanstvena studija, i prva u hrvatskoj znanstvenoj literaturi koja cjelovito prikazuje razvoj institucijskoga ranog i predškolskog odgoja u Hrvatskoj.

Lea Bakić